

A BÜNTETT SZINHELYÉNEK ÉS AZ ELKÖVETÉS IDŐPONTJÁNAK FONTOS- SÁGÁRÓL.

I. Minduntalan tapasztaljuk, hogy — bár kétségtelen jelek bizonyítják, mikép valamely súlyos büntett elkövetett — magát *a tett színhelyét* a legodaadóbb és legkörültekintőbb tevékenység daczára nem vagyunk képesek kinyomozni, s így a tettes — miután a tényálladékokot nem sikerült teljesen megállapítani — gyakran büntetlenül siklik ki az igazságszolgáltatás kezéből. Sőt olykor előfordul azon eset is, hogy egy bizonyos egyént alaposan terhel a gyanú, miszerint egy nyomtalanul elveszett személyt láb alól eltett, de nem sikerül a helyet kikutatni, a hol a hullát elrejtette, sem azon helyet föllelni, a hol a gyilkosságot elkövette. Ha sikerül is egy eltűnt egyén utolsó holtartózkodásának nyomait azon pillanatig kinyomozni, a mikor — emberi számítás szerint — még életben volt; egyszerre megszakad a fonál: minden kutatás az emberlakta helyek földalatti helyiségeiben, a pinczék, kutak, csatornák, émésztő gödrök

és kéményekben stb., a kertek, szántóföldek és erdők átvizsgálása frissen felhantolt föld után, mely alá a hulla esetleg eltakartatott, barlangok, kőbányák, korhadt fatörzsek stb. átkutatása eredményre nem vezetnek s a csendőr és vele az eltűnt személy hozzátartozói tanácstalanul állanak a rejtély előtt, míglen néha a véletlen nem hoz némi világosságot a dologba. Ily esetekben a csendőr is kénytelen magában bevallani, hogy fáradozása — mint minden emberi ténykedés — korlátozva van. De azért korántsem szabad megnyugodnia; minden, még a legjelentéktelenebbnek látszó támpontot is fel kell jegyeznie és mérlegelnie; egyáltalán nem szabad az ügyet szem elől tévesztenie mindaddig, míg nem sikerül azt kideríteni, avagy az elévülés a büntethetőséget már kizárja. Ezért nem elegendő, ha az ily esetek az örsökön a «kiderítetlenül maradt közbiztonsági zavarokról vezetett jegyzékbe» egyszerűen bejegyeztetnek, hanem esetről-esetre az összegyűjtött adatok is nyilvántartandók, hogy idők múltán a későbbi örsparancsnok az addig elért eredménnyel tisztában legyen s esetleg újabban felmerülő jelenségek segélyével könnyebben vihesse dülőre az ügyet. Ezt czélozza már az általános szolgálati határozványok XVIII. fejezet A) pont b) bekezdésében foglalt ama intézkedés, mely a szakasz-parancsnokok kötelességévé teszi, hogy a fontosabb kiderítetlen zavarokra nézve

adatokat gyűjtsenek és azokat az általok vezetett jegyzékben nyilvántartsák.

Igen gyakori azonban ama eset, hogy a hulla más helyen találtatik, mint a hol a gyilkosságot elkövették. Ez kivált oly esetben észlelhető, midőn a tettest azon szándék vezérelte, hogy tettét palástolja avagy a gyanut másra hárítsa, mint ez pl. a gyermekgyilkosságok gyakori eseteinél észlelhető, a mikor a lelketlen anya az újszülött csecsemőt az árnyékszékebe vagy a vízbe dobja, vagy a szemétgödörbe elássa vagy odvas fákba eldugja, avagy az éj leple alatt idegen telekre csempészi.

De a hely, a hol a hullát találták — ha nem is ott történt a bűntett — sok esetben a tettes nyomába vezet. Így pl. a közelmúltban, a felvidéken egy nőtlen, előrehaladott korú, nem épen szegény földműves, a falu közelében egy káposztás földön találtatott, arczczal a földön feküdve, kezeivel látszólag a puha földbe markolva; mellette a vérrel bemocskolt ásó és néhány levágott káposztafej hevert úgy, hogy első pillanatra fel lehetett tenni, miszerint az illető földműves káposztalopáson rajta éretett és agyonveretett. De az egészen meglátszott a mesterkéltségre elrendezés s tényleg a bevezetett nyomozás kiderítette, hogy a földművest saját testvérbátyja házában, a kinél lakott, ez és ennek felesége gyilkolták meg, a hullát kiczipelték azután a káposztaföldre és he-

lyezték el a fentebb leirt mesterkéltn helyzetbe. A tett valódi színhelye leginkább a padló azon részeinek vegyi és górcsövi megvizsgálása segélyével állapított meg, melyeken gondosan felmosott vérfoltok nyomai fedeztettek fel.

Egy más esetben a büntett színhelye ellenben nem játszott fontos szerepet a nyomozás során; egy házalónő ugyanis a szabad mezőn egy életképes gyermeket szült, a csecsemő szájába az alsó szoknyájából kiszakított, szines posztódarabot dugva, azt megfojtotta, a kis hullát pedig még két óra hosszat kosarában magával czipelte és azután észrevétlenül egy odvas fűzfába rejtette, hol a hulla csak napok múlva találtatott meg. A hulla bonczolásánál a szájüregben talált posztódarab, mely az időközben gyanusnak feltűnt és előleges őrizet alá vett asszony alsószoknyájához teljesen illett, azt a gyermekgyilkosság bevallására bírta.

A legtöbb esetben azonban a büntett színhelyének kinyomozása a tárgyi tényálladék megállapításához elkerülhetlenül szükséges, a menyiben innen vezetnek a nyomok a leggyorsabban és legbiztosabban a tettes személyének megállapítására. Ez áll főképen azon esetekben, midőn pl. a hulla a tett elpalástolása céljából erdők belsejébe, bokrok alá stb. elhurczoltatott. Ha az ily esetekben a csendőrnek sikerül, a tett színhelyét kinyomozni, ott a legtöbb esetben találni

fog olyast, a mi neki a további nyomozáshoz megbecsülhetlen adatokat nyújthat: dulakodás nyomait, vértócsát, bűnjeleket, véres fűszálakat stb. stb.

Máskülönben is fontos a tett színhelyének megállapítása, a mennyiben a bíróság illetékessége ezzel szorosán összefügg.

II. Bűnügyekben *azon időpont* megállapítása, a mikor valamely bűntett elkövetetett, továbbá annak kinyomozása, vajjon a gyanúsított egyén a kérdéses időben hol tartózkodott, illetve a kérdéses időben mit művelt: a legfontosabb bizonyító eszköz.

Egyáltalában bűntények leírásánál, valamint a tanúk bemondásainak feljegyzésénél az időpontok meghatározásánál a lehető legnagyobb pontossággal kell eljárni; legczélszerűbb természetesen itt a naptári időmeghatározást (év, hó, nap, óra) és a rendes napszakok elnevezését (reggel, délelőtt, dél, délután, este, éjjel) és csak ha ez nem lenne lehetséges, lehet a falusi népénél szokásban levő időmeghatározást is alkalmazni, mint pl. kisasszony-napját követő vasárnapon, a József-napi vásár utáni vagy előtti kedden stb., a mikor is azután kellő utánjárással a naptári időszak lehetőleg pontos megállapítására kell igyekezni.

A napszakot (óra szerinti időt) illetőleg, a vidéki nép ritkán tud pontos meghatározást adni,

rendesen a napfölkelte, az ebéd ideje, a nap nyugta (a szürkület beállta) ama határok, melyeken belül a kérdéses időpontot szokták megközelítőleg megjelölni, sőt még a déli idő pontos meghatározása is ritkán lesz elérhető oly emberek részéről, kik akkor esznek, a mikor éppen kedvük van. Ebből kifolyólag a kevésbé művelt, csak úgy a világba élő egyének részéről bemondott időmeghatározások gyakran ellentétesek, minélfogva sok esetben le kell mondanunk arról, hogy a feljelentésben szereplő időpontot megbízhatónak, illetve pontosan megállapítottnak jelezhessük. Minden körülmények között azonban kérdezősködések által oda kell törekednünk, hogy az órát, sőt lehetőleg még a perczet is, a mikor valamely esemény előfordult, a lehetőséghez képest pontosan megállapíthassuk, mert sok esetben ez képezi a bizonyítási eljárás magvát.

Ha tehát valaki valamely meghatározott időpontot egész határozottsággal negyedórák, sőt perczek szerint bemond, akkor okvetlenül ki kell kutatnunk, hogy minek az alapján képes az illető ily pontos időmeghatározást szolgáltatni, s ha az illető egy bizonyos toronyórára vagy zsebórára hivatkozik, akkor tanácsos lesz megállapítani, vajjon az a bizonyos óramű a kérdéses időpontban rendesen járt-e vagy sem?

Ha esetleg két időmeghatározás között annak alapján, hogy azok két különböző óraművön ész-

leltettek, különbözet mutatkozik s ha a két óramű járása közt tetemes eltérés nem is állapítható meg, mindazonáltal nincsen kizárva annak lehetősége, hogy az egyik egyén által tagadásba vett, a másik egyén által pedig elkövetettnek állított cselekmény a különbözeti időn belül tényleg mégis elkövetett.

Feltűnően pontos időmeghatározásokat, kivált gyanúsított egyének részéről, mindig kétséggel kell fogadnunk, mivel e mögött rendszeren ama szándék rejtőzködik, hogy a nyomozó csendőr *tévútra* vezettség és pedig arra nézve, hogy az illető gyanúsított egyén a kérdéses időben tényleg hol tartózkodott. Gyakran a gyanúsított észreveszi, hogy a nyomozó csendőr e tekintetben máris téves úton van s akkor az általa szolgáltatott feltűnően pontos időmeghatározás arra szolgál, hogy a csendőrt e tévhitében lehetőleg megerősítse. Meglehetősen bizonyossággal feltehető, hogy a tagadásban levő gyanúsított ép ezen időpontra vonatkozó bementésében, a midőn őt a leleplezés veszélye fenyegeti, okkal-móddal átsiklani szeretne: ennél fogva éppen ezen feltevés kell, hogy minden nyomozó csendőrt arra serkentse, miszerint a gyanúsított holtartózkodásának ideje és helye tekintetében esetleg fennálló bizonytalanságot szorgos utánjárással tisztázni igyekezzék és pedig annál is inkább, mivel ettől meglepő, határozott sikert is várhat.

Azon esetben, ha gyanú forog fenn az iránt, hogy a gyanúsított egyén a valódi naptári időt, illetve a valódi napszakot el akarja titkolni, avagy készakarva erre nézve hamis adatokat mond be, akkor tévedések kikerülése végett igyekeznünk kell, minden tekintetben megállapítani és pedig első sorban ama körülményt, hogy egy már ismert helyen a kérdésben forgó esemény mikor történt meg tényleg, avagy mikor történhetett, azután ha még kétség forogna fenn, akkor a megállapítást ellenkező irányban kell megkísérteni, t. i. vajjon ugyanazon egy időpontban két különböző (egymástól távol fekvő) helyen azonos vagy legalább hasonló esemény fordult-e elő, avagy ezen esemény két különböző, de egymástól nem sokban eltérő időpontban egy és ugyanazon helyen vagy két egymáshoz közel fekvő helyen történt-e?

III. Ily esetekben mindig azon kérdéssel is kell foglalkoznunk, hogy milyen cél vagy érdek vezette az illetőt, midőn *az időpont és hely* tekintetében készakarva hamis adatokkal hozakodik elő; vajjon ezzel egy ártatlan embert hamisan gyanúsítani, avagy egy jogosan gyanúsított egyént a megérdemelt büntetés alól kimenteni szándékozik-e?

Előfordulhat azon eset is, hogy valamely büntetendő cselekmény törvényszerűen büntetlen marad, avagy legalább csekélyebb beszámítás alá

esik, ha a tettesnek sikerül a tett időpontjául más időpontot megállapítani, mint a melyben azt tényleg elkövette. Így pl. a magyar büntető törvénykönyv 236. §-a szerint azon férfiú, a ki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül: a megfertőztetés büntettét követi el; ha már most az illető tettesnek sikerül a bírósággal elhíttetni és be is bizonyítani, hogy — midőn ő a leányt elcsábította — az épp tizennegyedik életévét már betöltötte, akkor tette már nem esik az idézett §. alá, s a mennyiben cselekménye egyébként súlyosabb beszámítás alá nem esik — büntetlen marad. Vagy pl. a magyar büntető törvénykönyv 336. §. 5. pontja értelmében a «csata, tűzvész, vízáradás vagy más közveszély színhelyén vagy közelében» elkövetett lopás — tekintet nélkül a lopott dolog értékére — büntettet képez; ha már most a tettesnek sikerül kimutatni, hogy a lopást — bár csak rövid idővel — de mégis a tűz kiütése előtt követte el, illetve azt bebizonyítani, hogy a tűz már csak a lopás befejezése után ütött ki, akkor cselekménye — feltéve, hogy egyéb súlyosbító körülmény fenn nem forog — már enyhébb beszámítás alá esik.

IV. Azon igyekezet, hogy a nyomozó csendőr az idő és hely tekintetében egyszerre tévútra vezettség, leginkább akkor észlelhető, ha az úgynevezett «*alibi*»-nek bebizonyítása jön szóba.

Annak bebizonyítása ugyanis, hogy a gyanúsított egyén azon időpontban, midőn a kérdéses bűntett elkövetetett, nem a tett színhelyén, hanem *másutt* (latinul = alibi) tartózkodott, a legkétségtelenebb eszköz és éppen ennél fogva minden gonosztevő megkísérli alibijét bebizonyítani, a mi gyakran sikerül is neki.

Hogy e tekintetben néha mily furfangosan szoktak eljárni, mutatja az alábbi példa.

Egyik faluban bucsú alkalmával a korcsmában verekedés támadt, melyet a községi birónak sikerült az által eloszlatni, hogy a két legrakonczátlanabb, különben is már holtrészeg legényt lefogatta és a községi fogdába lezáratta, hol csakhamar elcsendesedtek és elaludtak. Éjfél körül ugyanazon két legény, mámorát félig kialudva, felébredt, a községi fogda ablakán kiszökött, a faluban ismét garázdálkodni kezdett és egyik épp egyedül haza menő pajtásukat orvul megtámadták s félholtra verték. Ezen tettüktől megijedve a községi fogdába ismét az ablakon át visszamásztak, hol reggel a községi biró által alva találtattak. A bíróság előtt ép a községi biróval akarták a vádlott legények alibijüket bebizonyítani, mert hiszen ő zárta be őket a községi fogdába, s onnan csak reggel eresztette ki őket, s daczára, hogy a faluból többen bizonyították, mikép a két legényt éjfél után garázdálkodni látták és a súlyosan sérült pajtásuk is reájuk

vallott, csakis az által sikerült őket a valódi tényállás bevallására bírni, hogy az egyik legény a fogdába visszamenet kalapját elvesztette és az nem messze azon helytől, hol az általuk véresre vert pajtásukat vérbe fagyva visszahagyták, megtaláltatott, míg a községi bíró és mindazok, kik este a két legényt a községi fogdába kísérték és kísérni látták, egybehangzóan és eskü alatt bizonyították, hogy akkor mind a két legény fején meg volt a kalap.

Előfordul az is, és azt leginkább a hivatásos betörők szokták alkalmazni, hogy t. i. hazulról elmenet a házban esetleg meglevő óraművet észrevétlenül akkép igazítják, hogy a házbeliek ily módon félrevezetve, saját észleletük alapján, teljesen jóhiszeműleg esküvel is bizonyíthatják, hogy a gyanúsított egyén a kérdéses időben saját lakásán volt, tehát a kérdéses tettet nem követhette el. Nagyon természetes azonban, hogy a furfangos tettes a tett elkövetése után haza sietve — kivált éjjeli időben — gondoskodik már arról, hogy az óramű később ismét a helyes időt mutassa.

Sőt előfordult már az is, hogy a korcsmai óraművek ismert pontatlan járását felhasználva, a tettes, ha ez előtte ismeretes volt, közvetetlenül valamely rövid időtartamot igénybe vett bűncselekmény, pl. gyújtogatás elkövetése előtt vagy után ily korcsmába sietett és az akkor ép ott

jelen volt tanukra hivatkozva, kik vallomásukat a korcsmai óra járására állapították, igyekezett alibijét bebizonyítani, míg a hivatalos jelentésben a tűz kiütésének időpontja a jól járó toronyóra szerint állapított meg.

Az alibi bebizonyíthatására némelyek tartózkodási helyüket, épp a válságos időpont táján, gyorsan és többszörösen változtatni szokták, hogy így az időpontra nézve tévedéseket és pontatlanságokat idézzenek elő.

Van olyan gonosztevő is, ki alibijének bebizonyíthatására nem riad vissza még attól sem, hogy már jó előre szerez magának tanukat, kik azután tudva hamisan esküsznek.

V. *Az idő és tér együttes megállapításának* szüksége azon esetben is előáll, ha arról van szó, hogy valamely útvonal hosszát kell lemérni, melyen a tettesnek bizonyos, meghatározott idő alatt haladnia kellett, vagy a melyen valamely cselekmény lefolyt. Így pl. a Dunántúl egy téli napon egy szegény házaló, ki kocsin szokott faluról-falura járni, kocsiján bevert fejjel halva és pénzétől kifosztva találtatott. A csendőrségnek csakhamar sikerült a tettest letartóztatni és a nyomozás során kiderült, hogy a tettes egy útszéli korcsmában pillantotta meg először áldozatát, midőn az pénzét olvasta. Mikor aztán a házaló a korcsmából kocsiján eltávozott, a tettes a sötétség leple alatt utána ment és egy alkal-

mas helyen hátulról fejbe ütötte és azután kirabolta. A ló a kocsin levő hullával egy darabig az útvonalon tovább haladt és közvetlen a járásbiróság székhelyét képező városka előtt a kocsival megállott, hol reggel az emberek reá bukkantak. Ezen esetnél a biróságot azon körülmény foglalkoztatta azután, vajjon a távolság a korcsma és azon hely között, hol a gyilkosság elkövetett, oly hosszú-e, hogy joggal feltehető volt, mikép a tettesben az előre megfontolt szándék a házaló meggyilkolására és kirabolására megérlelődhetett. Ezen távolság lemérésére akkoriban a csendőrség használtatott fel.

Ilyen és hasonló esetekben a távolságot a lehető legalaposabban kell megállapítani, lehetőleg szakértőknél vagy hivatalos személyeknél eszközölt utánjárás segélyével; továbbá meg kell azt is állapítani, hogy a tettes a kérdéses távolságot akár gyalog, akár valamely szállító eszközön mennyi idő alatt járhatta be és pedig, ha a tettes valamely szállító eszközt használt, számításba kell venni annak erejét és gyorsaságát; szükség esetén a kérdéses távolságot le kell járni.

Ezen eset akkor is előadhatja magát, ha a tettes valami távolabb fekvő alibivel hozakodik elő, a mikor is a tettes a tett színhelyétől lehetőleg gyorsan valamely távolabb fekvő helyre igyekezett jutni oly célból, hogy később bebizonyít-

hassa, mikép teljesen ki van zárva annak lehetősége, hogy ő a tett elkövetésekor a tett színhelyén volt.

E tekintetben kivált a cigányokkal szemben kell igen elővigyázatosnak lennünk, mert azok köztudomásúlag szükség esetén akár gyalog, akár kocsin hihetetlen távolságokat képesek aránylag rövid idő alatt megtenni.
